

Izabela Rudnicka
izrud@oeiizk.waw.pl
Ośrodek Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów
Warszawa

Nowe media w pracy nauczyciela przedmiotów humanistycznych

[...] nowe media to między innymi nowe podejście do otaczającej nas rzeczywistości wynikające z możliwości, jakie otwierają przed nami wszelkie nowe technologie na ich wczesnym etapie rozwoju.
Lev Manovich

Nowe media to szerokie pojęcie, które pojawiło się już w drugiej połowie 20. wieku. Obejmowało połączenie tradycyjnych mediów, takich jak film, zdjęcia, muzyka, słowa mówione i pisane z interaktywnymi możliwościami komputera i technologii komunikacyjnych, także platform edukacyjnych. Ich zadaniem jest nie tylko odtworzenie w przestrzeni elektronicznej środowiska znanego z tradycyjnej klasy, ale także udostępnienie uczącym się nowych kanałów komunikacyjnych i wykorzystanie ich do wspierania procesu uczenia się i pracy grupowej [Drzewińska, 2008]. Nowe media otwierając możliwość dostępu do informacji w każdej chwili, miejscu i czasie, przy wykorzystaniu dowolnego sprzętu cyfrowego, dają szansę na interaktywne uczestnictwo w dyskusji, wymianie poglądów i opinii użytkowników oraz aktywnego udziału w konkretnych przedsięwzięciach, czyli kreatywnego uczestnictwa i tworzenia społeczności wokół określonych treści multimedialnych (poczta e-mail, blogi, fora dyskusyjne, wirtualne tablice i różnego rodzaju komunikatory). Ważną cechą nowych mediów jest „demokratyzacja” tworzenia, publikowania, dystrybucji i wykorzystania mediów. Pozwalają na wymianę opinii i tworzenie społeczności „użytkowników i twórców”.

W wielu raportach poświęconych współczesnej oświacie pojawia się opinia, że edukacja (nie tylko w Polsce, ale w większości krajów) nie nadąża za dynamicznymi zmianami w świecie. Niedostateczne jest wykorzystanie nowych technologii w nauczaniu młodego człowieka, dla którego świat cyfrowych technologii jest często naturalnym środowiskiem. System szkolny zmienia się zbyt wolno, nie oferując kształcenia dostosowanego do nowych realiów społecznych. Tym bardziej, że rolą nauczyciela jest przygotowywanie uczniów do samodzielnego i permanentnego uczenia się [Karniej, Polak, 2010].

Humanizm, zarówno ten znany już ze starożytności, jak i ten współczesny, stawia człowieka (jego potrzeby, poglądy, prawa, troskę o godne warunki życia, szczęście, godność, swobodny rozwój) na szczycie drabiny wartości. Według prof. Sławomira Jacka Żurka z KUL, eksperta MEN, który kierował zespołem opracowującym nową podstawę programową z języka polskiego, *najważniejsze jest, aby uczeń wyniósł ze szkoły konkretne umiejętności, które przydadzą mu się na całe życie; [aby] potrafił sprawnie posługiwać się językiem ojczystym, co jest warunkiem wszelkiej komunikacji, a także wszelkiego uczenia się.* S. Żurek podkreśla także, że uczeń musi być świadomym i aktywnym uczestnikiem

kultury w rozmaitych jej przejawach, musi osiąść oglądę humanistyczną niezbędną we współczesnym świecie, nauczyć się samodzielności, odwagi i dyscypliny w myśleniu [Polak, 2009].

Wykorzystanie bogactwa istniejących technologii edukacyjnych w nauczaniu języka polskiego jest niezbędnym uzupełnieniem procesu kształcenia. Większość nauczycieli nie wykorzystuje audiobooków, podcastów, blogów, filmów czy prezentacji multimedialnych na zajęciach z języka polskiego, chociaż są zainteresowani ich wprowadzeniem do dydaktyki. Te nowe formy przekazu, np. w poznawaniu lektur szkolnych, odpowiadają młodym ludziom, którzy nie rozstają się z mp3 w telefonie, odtwarzaczu, iPodzie [Polak, 2009].

Rozwój zainteresowań poznawczych uczniów oraz przekształcanie ich w hobby, życiową pasję jest dla nich ważniejsze od przedmiotowej wiedzy. Prawdziwe zainteresowania są mocne, względnie trwałe. Należy zadbać, aby w obecnej szkole uczenie się treści poszczególnych przedmiotów wspierało rozwój samodzielności, kreatywności, zaradności i odpowiedzialności uczniów za własną dalszą edukację i za stan środowiska lokalnego [Sawiński, 2010].

Coraz częściej ośrodki doskonalenia nauczycieli do swoich ofert włączają specjalne zajęcia – warsztaty, szkolenia przygotowujące nauczycieli do wykorzystania mediów w dydaktyce szkolnej. Dotychczasowe programy doskonalenia, dotyczyły głównie procesu poznania wybranych produkcji medialnych z punktu widzenia analizy dzieła, jego elementów języka i kodów, krytycznego odbioru. Coraz częściej także proponuje się nauczycielom próby tworzenia własnych form (wytworów) medialnych, jako pomocy dydaktycznych, wykorzystywania narzędzi dostępnych do projektowania i realizacji własnych koncepcji, innowacyjnych pomysłów prowadzenia zajęć edukacyjnych. Nauczyciele, mając być promotorami zmian muszą zdobyć odpowiednie kwalifikacje, wykorzystać narzędzia, poszerzyć swe umiejętności, aby mieć szanse przyczynić się do kreowania społeczeństwa przyszłości.

Projekty edukacyjne wspomagające nauczycieli, np. w realizacji edukacji filmowej, dając możliwość wyboru i realizacji formy najbardziej odpowiadającej ich potrzebom, zawierają w swych programach odpowiednie do tematów medialnych treści kształcenia umiejętności analizy i krytycznego odbioru filmu. Wśród wielu – *Filmowe Przedszkole „od pomysłu do realizacji”*, oferowane przez Mistrzowską Szkołę Reżyserii Filmowej A. Wajdy, czy Warszawska Szkoła Filmowa w ramach ogólnopolskiego projektu Państwowego Instytutu Sztuki Filmowej – *Filmoteka Szkolna* (obejmujący największą liczbę szkół), Centrum Edukacji Obywatelskiej z programami *Patrz i zmieniaj* lub *Filmoteka szkolna Akcja!* – wspomagają nauczycieli w poznawaniu nowych mediów.

Nauczycielom zaproponowano m.in. uczestnictwo w kursach online dotyczących wykorzystania filmu w pracy dydaktycznej. Natomiast nie ma zbyt wielu propozycji dotyczących WEB 2.0 w pracy z uczniem czy tworzenia warsztatu reżysera filmowego – od scenariusza po efekt końcowy – zmontowany i opracowany film.

Szansę nauczenia się podstawowych elementów pracy nad filmem, z jego technicznymi zagadnieniami, stworzył m.in. Ośrodek Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów (publiczna placówka doskonalenia nauczycieli w Warszawie), oferujący nauczycielom szkolenia i warsztaty, na których mogą zdobyć umiejętności tworzenia

własnych pomocy dydaktycznych. Z szerokiej oferty możliwości kształcenia, w zakresie zdobycia umiejętności wykorzystania nowych technologii medialnych, warto zwrócić uwagę na te, które zainteresują każdego nauczyciela, pracującego z dzieckiem bądź gimnazjalistą czy licealistą. Są wśród nich m.in. propozycje nauki w ramach szkoleń: *Praca z grafiką, filmem i dźwiękiem* (cz. 1 i cz. 2), *Tworzenie multimedialnych pomocy dydaktycznych z zastosowaniem programu Picasa* (z możliwością tworzenia prostych filmów), *Cyfrowe Życie – Tworzenie filmu wideo*, *Cyfrowe Życie – Fotografia cyfrowa w edukacji*, *Cyfrowe Życie – Tworzenie filmu animowanego*, *Media cyfrowe w edukacji międzykulturowej*. Poloniści i historycy mogą wziąć udział m.in. w warsztatach o intrygującej nazwie *Cyfrowe opowieści*, *Polonista XXI wieku – Komputer w nauczaniu języka polskiego*, *Komputerowe warsztaty historyczne*, *Redagowanie gazetek szkolnych wspomagane techniką komputerową*.

W ramach tych szkoleń, nauczyciele poznają nowe proste narzędzia, dzięki którym mogą stworzyć własne projekty (gazetki, blogi, screencasty, webquesty, tematyczne albumy w sieci, filmy), służące jako pomoce dydaktyczne podczas zajęć lekcyjnych czy w ramach pozalekcyjnych projektów funkcjonujących w szkołach. W ich trakcie, nauczyciele dowiadują się, jak tworzyć cyfrowe opowieści w postaci filmów z fotografii. Głównym celem jest podniesienie kompetencji medialnych nauczycieli w zakresie przygotowania i wykorzystania fotografii i filmu w nauczaniu m.in. poprzez cykl szkoleń i warsztatów przeznaczonych głównie dla nauczycieli przedmiotów humanistycznych.

Realizowany projekt *Dziecko – mały uczeń w świecie współczesnym* wspomaga nauczycieli w wykorzystaniu mediów w nauczaniu zintegrowanym w ramach edukacji wczesnoszkolnej. Szkolenie skierowane jest do nauczycieli, którzy chcą prowadzić przyjazną w obsłudze stronę internetową: prostą witrynę szkoły, klasy/grupy uczniów, czy też własną stronę edukacyjną. Przykładowa propozycja modułów: *Praca z grafiką, filmem i dźwiękiem* (cz. 1 i 2), *Publikowanie w sieci nie tylko dla informatyków*, *Narzędzia internetowe w promocji i współpracy pozwalające na przygotowanie nauczycieli do wykorzystywania technologii informacyjnych (TI) w pracy z uczniem najmłodszym*. Główne cele szkolenia to między innymi: zdobycie umiejętności korzystania z multimedialnych i rozproszonych źródeł informacji podczas nauczania i uczenia się, możliwości wykorzystania fotografii cyfrowej oraz materiału filmowego, do rozwijania kreatywności uczniów oraz motywowania ich do przygotowywania różnorodnych wypowiedzi. Celem jest też przygotowanie do praktycznego wykorzystania programów, narzędzi, zdobytych umiejętności – do konkretnych działań i wdrożenia umiejętności zastosowania własnych pomocy dydaktycznych w pracy szkoły.

W nowoczesnej edukacji treści kształcenia nie dominują nad procesem nauczania czy uczenia się. Najważniejszy jest uczeń, który konstruuje swoją wiedzę oraz proces uczenia. Instytucja organizująca proces kształcenia (szkoła) zapewnia dobrych nauczycieli, program, budynki, komputery, miejsca do pracy. Natomiast źródłem zdobywania wiedzy mogą być nauczyciele, rówieśnicy, książki, Internet, czasopisma, biblioteka, rodzice, eksperci, telewizja, filmy, programy symulacyjne, prezentacje. Środowisko, w którym żyje i uczy się uczeń [Polak, 2009].

Edukacja medialna inspiruje do własnej twórczości medialnej i analizy tekstów kultury poprzez dyskusje i recenzje, porównywania ekranizacji i literackich oryginałów – budzenie twórczości poprzez najprostsze formy, jak gazetki szkolne, fotoreportaże, amatorskie filmy wideo czy audycje w radiowęzłach i podcasty. Wśród wielu równie ważnych elementów tej edukacji, miejsce szczególne zajmuje wzrastające i niezwykle znaczenie kultury obrazowej. Społeczeństwo informacyjne o rozwiniętej alfabetyzacji wizualnej, ukształtowanej przez ewoluującą równoległe z postępem cywilizacyjnym kulturę obrazu, zasilaną przez kolejne media, jest w stanie generować obrazy głęboko osadzone w historii i odwoływać się do nich, jako autorytetów ideologiczno-moralnych [Wieczorek-Tomaszewska, 2007].

To właśnie nauczyciele przedmiotów humanistycznych, dotąd pomijani w projektach opartych na wykorzystywaniu nowych technologii w realizacji procesu dydaktycznego, mogą wspomagać ucznia w poszerzaniu wiedzy im bliskiej, poprzez własne i wspólne zainteresowania rozbudzone na zajęciach, z udziałem nowych mediów. Nowoczesna szkoła coraz częściej nie może funkcjonować bez wykorzystania projektu edukacyjnego. Metody te wymagają od nauczyciela kreatywności, zaangażowania, umiejętności pracy zespołowej (z innymi nauczycielami, instytucjami), wytrwałości w dążeniu do wyznaczonego celu. Może być to wyzwanie, konieczność dokonania wyboru drogi niezbędnej do zmiany obrazu pracy współczesnego nauczyciela przedmiotów humanistycznych, nauczyciela szukającego nowych przestrzeni edukacyjnych, komunikacji i dialogu ze współczesnym uczniem.

Bibliografia

Drzewińska A.: *Internetowe platformy edukacyjne a proces uczenia się i nauczania języka obcego*. http://www.e-mentor.edu.pl/artukul_v2.php?numer=27&id=593 [dostęp 25.05.2010]

Karniej P., Polak M.: *Czy potrzebujemy edukacyjnej r-e-wolucji?* http://edunews.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=1094&Itemid=17 [dostęp 22.04.2010]

Polak M.: *Technologie edukacyjne i nauczanie języka polskiego*. http://edunews.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=849 [dostęp 03.09.2009]

Polak M.: *8 strategii efektywnego uczenia się*. <http://www.edunews.pl> [dostęp 15.06.2010]

Sawiński J. P.: *Jak budzić osobiste zainteresowania?* http://edunews.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=1029&Itemid=8 [dostęp 22.02.2010]

Sawiński J. P.: *Edukacja nowoczesna jest humanistyczna*. http://edunews.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=1046&Itemid=1 [dostęp 10.06.2010]

Wieczorek-Tomaszewska M.: *Alfabetyzacja wizualna młodych Polaków – wyniki badań ankietowych. Rola i funkcje obrazu w komunikacji międzykulturowej*. [W:] *Europejskie szanse polskiej młodzieży*. Fundacja Rektorów Polskich, PAN, Warszawa 2007 http://edukatorzy.blogspot.com/2009_04_01_archive.html [dostęp 10.06.2010]